

تأثیر وقوع انقلاب اسلامی بر سازمان اوپک

سید قربانی

www.ketab.ir

سر شناسه : قربانی، مریم، ۱۳۶۱ شهریور -
عنوان و پدیدآور : تاثیر وقوع انقلاب اسلامی بر سازمان اوپک / تدوین مریم قربانی.
مشخصات نشر : تبریز: اختر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۱۹۲ ص.
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۵۲۴-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
نوع : اوپک
موضوع : نفت -- ایران -- صنعت و تجارت -- جنبه‌های سیاسی
موضوع : نفت -- ایران -- صنعت و تجارت -- جنبه‌های اقتصادی
موضوع : ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- تاثیر
رده بندی کنگره : ۱۳۹۳ ق۴۳/۹۲الف/HD۹۵۷۶
رده بندی دیسی : ۳۳۸/۲۷۲۸۲۰۹۵۵
شماره کتابخانه : ۳۵۹۲۸۸

نشر اختر

تاثیر وقوع انقلاب اسلامی بر سازمان اوپک

مریم قربانی

تایپ و صفحه آرایی: ایده نو

ناشر: نشر اختر ● چاپ پرنیان ● صحافی امین

چاپ اول ۱۳۹۳ ● ۱۹۲ صفحه ● قطع وزیری ● ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۵۲۴-۳

مرکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۴۱-۳۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۹۵۰۰ تومان

نام خدا

پیشگام

اهمیت منابع انرژی برای هر کسی پوشیده نیست. تمدن بشر از آغاز پیدایش، بر محور انرژی و استفاده از آن بنا شده است. شکوفایی هرچه بیشتر متکی بوده است. بنابراین جستجو برای یافتن راه‌های تامین انرژی دیر باز مورد توجه کشورهای توسعه‌طلب و خواهان پیشرفت خصوصاً در زمینه صنعت و تکنولوژی بوده است. در بین منابع انرژی نیز بعد از سپری شدن دوره‌ای که از چاه و زغال سنگ برای تأمین انرژی استفاده می‌شد، اکنون از نفت و گاز به عنوان منابع انرژی سخن گفته می‌شود. استخراج و بهره‌برداری از منابع نفتی و گاز موضوعی است که نه تنها در عصر حاضر بلکه در سال‌ها و دهه‌های بعد نیز با وجود کشف راه‌های دیگر تأمین انرژی همچون انرژی هسته‌ای، همچنان به عنوان مسئله حائز اهمیت برای کشورهای صنعتی و مصرف‌کننده انرژی مطرح خواهد بود.

پیشرفت تکنولوژی و پیدایش ماشین آلات پیشرفته در جهت تسهیل راه‌های استخراج نفت و بهره‌برداری از آن برای بشر تا حدود زیادی موفقیت‌آمیز بوده‌اند اما مسئله اصلی دیگری که در موارد متعددی بسته به شرایط گاهی حل نشده باقی می‌ماند، ویژگی استراتژیکی نفت است به این معنی که تجمع ذخایر نفت و گاز در مناطقی از کره زمین به آن ویژگی استراتژیکی داده است که باعث می‌شود تأمین آن در برخی مناطق و کشورها که از نظر ذخایر نفتی فقیر هستند نیازمند برقراری روابط دیپلماتیسی قوی با کشورهای دارنده نفت شود. وجود روابط دیپلماتیک نیز در اکثر مواقع با موفقیت همراه نیست چنانکه در برخی شرایط خاص علاوه بر عدم وجود روابط مناسب بین

کشورها، جهت گیری‌های خصمانه، تهدید و حتی جنگ نیز جریان انتقال منابع انرژی را با اشکال مواجه می‌کند.

وقوع انقلاب اسلامی در یکی از مناطق نفت خیز جهان یعنی ایران از جمله یکی از مسائل تنش‌زا در منطقه بود که جریان خروج نفت ایران به سایر نقاط جهان را با اشکال مواجه ساخت. در پی این انقلاب، کاهش و سپس قطع صادرات نفت ایران به عنوان دوش کشور بزرگ دارنده نفت منطقه، اوپک و در کل دنیای نفت را تحت تأثیر قرار داد و آن را شوک مواجه ساخت که با عنوان شوک دوم نفتی اوپک مشهور است.

کتابی که پیش روی شماست با هدف روشن ساختن هرچه بیشتر وقایع اوپک در برهه‌ای از تاریخ انقلاب اسلامی ایران مقارن بود نگاشته شده است؛ به عبارت دیگر بررسی تأثیرات تحرکات ارد ایران بر یکی از سازمان‌های بزرگ بین‌المللی نفت یعنی اوپک و به دنبال آن نشان دادن اهمیت استراتژیک ایران در عرصه بین‌المللی دلیلی بر تدوین اثر حاضر است. به همین منظور، فصل اول به مفهوم پردازی سازه‌های مورد نظر در کتاب از قبیل انقلاب، شوک نفتی و اوپک و ... می‌پردازد سپس خواننده در جریان نظریات و دیدگاه‌هایی قرار می‌گیرد که به تناسب بحث و رویدادهایی که در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۶ در منطقه خاورمیانه و علی‌الخصوص ایران اتفاق افتاده و جهان بین‌الملل نیز از آن تأثیر پذیرفته است.

فصل دوم کتاب با معرفی اوپک آغاز می‌شود. این فصل کوشش شده تاریخچه کوتاهی از اوپک و چگونگی تشکیل آن جهت بررسی تأثیرات آن ارائه شود.

فصل سوم به چگونگی وقوع انقلاب اسلامی ایران و آغاز بحران نفتی در این کشور می‌پردازد. تأثیری که انقلاب اسلامی ایران بر اوپک گذاشت و شوک قیمت‌ها را باعث شد زمینه‌ساز تقویت نقش بین‌المللی اوپک شد که موضوع فصل بعدی کتاب است. به طوری که در فصل چهارم چگونگی تأثیر وقوع انقلاب اسلامی ایران در جهت

پیشرفت و تقویت سیاست‌های نفتی اوپک مورد بررسی قرار می‌گیرد. ادامه‌ی بحران نفتی اوپک و سیاست‌های افزایش قیمت‌ها از جانب کشورهای تندرو منجر به دو دستگی کشورهای عضو و نیز اتخاذ برخی سیاست‌های دفاعی کشورهای غربی در جهت کاهش اثرات شوک قیمت‌ها خصوصاً بر صنایع آن کشورها شد. ادامه این وضعیت در نهایت به تضعیف نقش بین‌المللی اوپک منجر می‌شود که در فصل پنجم به آن پرداخته شده است.

امید بایرام استاد کتاب حاضر برای خوانندگان محترمی که به تحولات سیاسی ایران و روابط بین‌الملل علاقه‌مند هستند مفید واقع شود و توانسته باشم گامی هرچند کوچک در مسیر رشد و تکوین او جهت‌دهی اذهان کارشناسان و محققان بعدی که به تحقیق در مسائل بین‌المللی علاقه‌مند هستند برداشته باشم.

از استاد بزرگوارم، جناب آقای دکتر محمد تقی قزل‌سقلی و جناب آقای دکتر محمدعلی جعفری به خاطر پشتیبانی و حمایت‌های ارزشمندشان، بسیار سپاسگزارم.

شایسته است از جناب آقای دکتر امیر عزیز که انگاره‌های اولیه‌ی تألیف اثر حاضر به ایشان برمی‌گردد، تشکر و قدردانی نمایم.

بر خود لازم می‌بینم از سرکار خانم بایرام‌پور رحمت تایپ و صفحه‌آرایی کتاب را کشیدند، سپاسگذاری نمایم. همچنین از همکار ارجمند جناب آقای آسیابی که با مساعدت‌های بی‌پایان خود زمینه چاپ و انتشار کتاب را فراهم ساخت و کلیه دست‌اندرکاران انتشارات اختر، تقدیر و تشکر به عمل آورم.

مریم قربانی

تابستان ۱۳۹۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : مفهوم بازی و ساختار نظری

۱۵	مقدمه
۱۸	حدود مسئله
۱۸	انقلاب
۱۹	جنگ
۲۰	شوکن نفتی
۲۱	اوپک
۲۲	ساختار نظری
۲۳	نظریه ساختار - کارگزار
۲۴	نظریه ساختارگرایی
۲۶	نظریه اراده گرایی
۲۸	نظریه انتخاب عقلایی
۲۹	نظریه تفهیمی یا تفسیری
۳۰	نظریه کاربرد سلاح اقتصادی در روابط بین الملل

فصل دوم : سازمان کشورهای صادرکننده نفت اوپک

۳۵	مقدمه
۳۵	معرفی اوپک
۳۶	عوامل شکل‌گیری اوپک
۳۷	کاهش قیمت‌ها
۴۰	فعالیت‌های ونزوئلا
۴۳	اقدامات کشورهای عربی
۴۳	اقدامات رژیمتک جمال عبدالناصر
۴۶	پرز آونس شیخ عبدالله الطریقی و فؤاد روحانی
۴۷	نقش شرکت‌های نفتی و مستقل نفتی
۴۸	نقش افکار عمومی
۴۹	اهداف بنیان‌گذاران اوپک
۵۰	اهداف اوپک
۵۴	ارکان سازمان اوپک
۵۴	کنفرانس
۵۵	کمیته‌های وزیران
۵۵	هیأت عامل
۵۵	هیأت کمیسیون اقتصادی
۵۶	کمیته‌های ویژه
۵۶	دبیرخانه
۵۶	دبیر کل
۵۷	دبیرخانه عمومی
۵۷	بخش تحقیقات

۵۸	اداره منابع انسانی و امور اداری
۵۸	اداره روابط عمومی و اطلاعات
۵۸	بررسی عملکرد اوپک طی پنج دهه (۱۹۶۰ - ۲۰۱۰)
۵۸	دهه ۱۹۶۰
۵۹	دهه ۱۹۷۰
۶۱	دهه ۱۹۸۰
۶۳	دهه ۱۹۹۰
۶۴	دهه ۲۰۰۰
۶۵	عضویت در اوپک

فصل سوم: انقلاب اسلامی ایران و شوک نفتی سوم

۷۵	مقدمه
۷۶	ریشه‌های انقلاب
۷۹	نفت و اقتصاد ایران در دوره پهلوی
۸۰	دولت پهلوی به مثابه‌ی یک دولت رانتیر
۸۷	اعتصاب کارکنان صنعت نفت
۹۰	سقوط رژیم پهلوی
۹۱	شوک روانی حاصل از قطع صادرات نفت ایران
۹۵	شوک نفتی دوم
۹۶	پایان اعتصاب کارکنان صنعت نفت
۹۷	کاهش صادرات نفت ایران
۱۰۰	افزایش قیمت جهانی نفت

فصل چهارم : تاثیر وقوع انقلاب اسلامی بر تقویت نقش بین‌المللی اوپک

مقدمه	۱۰۷
عوامل تأثیرگذار بر تشدید بحران شوک نفتی دوم	۱۰۷
سیاست نفتی اوپک در مقابل شوک نفتی دوم	۱۰۹
سیاست‌های نفتی جمهوری اسلامی ایران	۱۱۴
سیاست‌های نفتی تأثیرگذار جمهوری اسلامی ایران در اوپک، ...	۱۱۹
سیاست‌های نفتی جناح میانه رو اوپک به رهبری عربستان سعودی ...	۱۲۲
اقدامات کشورهای صنعتی غرب برای رویارویی با شوک نفتی دوم	۱۲۴
تلاش برای تضعیف اوپک	۱۲۶
تأسیس آزادسازی بازارهای نفتی	۱۲۷
طرح ذخایر استراتژیک نفت	۱۳۲
ایجاد تورم در کالاها و خدمات	۱۳۴
شناور ساختن نرخ ارزها و کاهش ارزش دلار	۱۳۶
متنوع کردن بازارهای خرید نفت	۱۳۸
کاهش ارزش سپرده‌های اوپک نزد بانک‌های غرب	۱۴۲
بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول (IMF)	۱۴۳
نفوذ سیاسی در کشورهای نفتی	۱۴۵
تهدیدات نظامی و اقتصادی	۱۴۶

فصل پنجم : تاثیر وقوع انقلاب اسلامی بر افول نقش بین‌المللی اوپک

مقدمه	۱۵۱
بررسی وضعیت اوپک و سیاست‌های نفتی کشورها در طول ...	۱۵۴
آغاز جنگ تحمیلی ایران و عراق؛ انگیزه‌ها و اهداف	۱۵۵

- ۱۶۱ ----- اوضاع داخلی ایران و تمایل کشورها در برقراری رابطه با ایران ..
- ۱۶۴ ----- نفت و سیاست خارجی ایران در دوران جنگ تحمیلی
- ۱۶۹ -- تأثیر سیاست‌های نفتی کشورهای تندرو اوپک در افول نقش بین‌المللی اوپک
- ۱۷۲ ----- بررسی سیاست‌های نفتی کشورهای عضو اوپک در طول جنگ تحمیلی
- ۱۷۷ - سیاست‌های نفتی کشورهای میانه‌رو اوپک در افول نقش بین‌المللی اوپک
- ۱۸۳ ----- نتیجه‌گیری
- ۱۸۹ ----- منابع